

Reactie van VNO-NCW op PBL rapport Verduurzaming van Internationale Handelsketens

1 Samenvatting inhoud document

1. Nederlandse beleidsdoelen voor het verduurzamen van grondstofketens betreffen economie (duurzame aanvoer van grondstoffen), sociale aspecten en natuur (ecosystemen, 'planet').
2. Er zijn diverse standaarden voor duurzame productie ontwikkeld. Nederlandse marktpartijen hebben meegewerkt aan het stimuleren van duurzame productie en handel, door het certificeren, zoals MSC voor vis of FSC voor duurzaam hout. De overheid heeft een faciliterende rol gespeeld, door financiële ondersteuning van initiatieven (bijv. IDH), door inkoopbeleid, en door convenanten met marktpartijen.
3. Er is toenemende bewustwording bij consument en bedrijfsleven. De 'duurzame' gecertificeerde marktaandeelen zijn de afgelopen jaren sterk gestegen. In Nederland zit een aantal producten (palmolie, tropisch hout, koffie) al rond de 40%. Voor soja is het lager maar stijgend. Met certificering kweekvis is begonnen. We hebben vergelijkbare aandelen als UK, D, ZW, DK. Mondiaal blijft marktaandeel duurzaam achter (meestal onder 20%).
4. Er zijn positieve effecten van certificering (lokale natuur) maar ook negatieve (uitsluiting kleine boeren); beeld is fragmentarisch, effectiviteit is moeilijk vast te stellen.
5. Barrières, beperkingen van aanpak via certificering
  - kosten;
  - veelheid en diversiteit keurmerken;
  - reikwijdte certificering is vooral lokaal; geen waarborg voor duurzaamheid mondiaal;
  - vraag naar gecertificeerde producten vaak kleiner dan aanbod (koffie, cacao, palmolie);
  - een grote stroom van verhandelde of lokaal gebruikte grondstoffen valt buiten de scope van certificering en duurzaamheidscriteria.
6. **PBL schetst vier perspectieven voor opschalen van verduurzaming:**
  - (1) Versterken van vrijwillige verduurzamingsinitiatieven.**
Huidige aanpak voortzetten, facilitering door de overheid.
  - (2) Duurzame handelsketens als norm.**
Creëren gelijk speelveld door regulering en uniformering. Europees beleid voor duurzaam inkopen, het afdwingen van een algemene ondergrens voor duurzaamheid (level-playing-field), te beginnen met legaliteit. Verplichte transparantie, monitoring en rapportage.
  - (3) Versterken duurzame productie in productielanden.**
Professionaliseren van boeren. Helpen met kennisoverdracht, financiering, infrastructuur, goed bestuur, toegang tot markten voor gekwalificeerde producten.
  - (4) Brede aanpak voor duurzame economie.**
Zorgvuldig produceren, hergebruik en recycling, benutten grondstoffen met lagere

milieudruk, kritisch zijn op consumptie.

7. **Conclusie PBL:**

Voor het opschalen van duurzame productie is geleidelijk een dwingender rol van de overheid nodig. Verschillende beleidsinstrumenten kunnen worden ingezet, zoals, in volgorde van impact: criteria voor overheidsinkopen, het stellen van regels voor sector- en bedrijfsrapportages, het sluiten van convenanten over de kwaliteit van productieprocessen en producten, het toepassen van heffingen en wetgeving rondom (Europese) import.

2 **Reactie VNO-NCW en MKB Nederland**

Erkenning noodzaak verduurzaming van de economie, 'groene groei'

VNO-NCW en MKB-Nederland onderkennen de noodzaak om oog te hebben voor verdere verduurzaming van productie en gebruik van grondstoffen, met het oog op leveringszekerheid van grondstoffen en met het oog op instandhouding van het 'natuurlijk kapitaal' dat nodig is om te waarborgen dat ook toekomstige generaties in hun behoeften kunnen voorzien. VNO-NCW en MKB-Nederland onderkennen ook dat hierin een mondiale uitdaging besloten ligt die niet door het bedrijfsleven alleen kan worden beantwoord. Verduurzamen van de productie vraagt om maatschappelijk verantwoord gedrag van ondernemingen en om innovatie, en om een overheid die dat bevordert en die collectieve belangen behartigt waar dat niet door de markt gerealiseerd kan worden. Wij constateren dat de visies van bedrijfsleven en het kabinet over 'Groene Groei' en maatschappelijk verantwoord ondernemen op hoofdlijnen gelijkloend zijn. Dit is gebleken uit de kabinetsbrief over 'Groene Groei' van 28 maart 2013 en de reactie van VNO-NCW en MKB-Nederland daarop, alsmede uit de brief van het kabinet d.d. 28 juni 2013 over maatschappelijk verantwoord ondernemen. Wij constateren voorts dat bedrijfsleven en natuurorganisaties elkaar steeds beter weten te vinden bij het streven naar verantwoord ondernemen en beschermen van gemeenschappelijk onderkende belangen in de volle breedte van *'people, planet en profit'*, dus ook van natuur en natuurlijk kapitaal.

Maar omdat er niet altijd al op korte termijn voor een individueel bedrijf een rendabele 'businesscase' is voor maatregelen om de productieketen te verduurzamen – denk bijv. aan vangstbeperking - lopen bedrijven tegen grenzen aan van wat met vrijwillige afspraken kan worden bereikt. Om van 'duurzaam' de algemene standaard te maken is flankerend beleid van overheden nodig, met maatwerk per productsector, tot stand te brengen in nauwe samenwerking met de betreffende sector om internationaal eerlijke concurrentievoorwaarden te waarborgen.

Rol overheid: geïntegreerde, internationale aanpak

Het bedrijfsleven pleit voort een geïntegreerde aanpak met een internationale agenda voor economische samenwerking en duurzaamheid gericht op alle sociaal-economisch relevante aspecten: voorzieningszekerheid van grondstoffen en voedsel, water, biodiversiteit, energie en klimaat. Initiatieven zoals de Ronde Tafels voor grondstoffen en het Initiatief Duurzame Handel zijn goede voorbeelden van publiek-private samenwerking die effectief kan zijn en nodig is. Het belang van een internationaal gelijk speelveld wordt benadrukt, hetgeen noopt tot een internationaal afgestemde en consistente aanpak. Als niet de WTO of OESO, is de Europese Unie een logische en vaak de minimale schaal waarop efficiënte en effectieve beleidsafspraken te maken zijn als het gaat om eisen aan grondstoffen, producten en/of internationale handelsstromen. Certificering wordt in

het algemeen wel erkend als potentieel instrument voor verduurzaming, maar met kanttekeningen. Het gebruik van certificaten en keurmerken brengt kosten met zich mee, niet alleen voor compliance maar vaak nog meer voor verificatie en handhaving, en er zijn nu al zoveel keurmerken dat dit voor de consumenten tot onduidelijkheid leidt. Daarnaast is er het risico dat certificeren zonder gradaties niet leidt tot duurzaamheidsinnovatie maar tot het voldoen aan “afvinklijstjes”. Publiek-private samenwerking om kosten van certificering te verlagen en bruikbaarheid en inzichtelijkheid te vergoten is wenselijk. Waar mogelijk kan het bedrijfsleven worden gestimuleerd zelf initiatieven te nemen voor het opstellen van duurzaamheidsstandaards. Zoals het PBL-rapport ook aangeeft zijn voor diverse belangrijke agro-grondstoffen en ook in bijv. de zuivelsector veelbelovende initiatieven tot stand gekomen.

Om handelsketens ook in economische zin duurzaam te houden is de toegang tot (duurzame / hernieuwbare) grondstoffen voor internationaal concurrerende prijzen een cruciaal aspect. Hoge invoerrechten, bv. op de import van bio-ethanol, verhinderen de commerciële inzet van duurzame / hernieuwbare grondstoffen.

Een noodzakelijk complement en soms alternatief voor product-gerichte aanpak is een gebiedsgerichte aanpak met zones waar exploitatie van hulpbronnen zodanig aan banden wordt gelegd dat natuurlijk kapitaal en ecosystemen, bijv. klimaat- en biodiversiteit-relevante bossen en *wetlands* (moerassen, kustgebieden), kustwateren en paaigebieden in zee, voldoende worden beschermd. Dit is een taak van de overheid in het kader van natuurbescherming, waarbij het de verantwoordelijkheid van bedrijven is die beperkingen te respecteren.

Doelmatigheid beleidsinstrumenten, internationale samenwerking

Als instrumentatie voor beleid pleit het bedrijfsleven voor consequent kiezen voor maatregelen met de laagste maatschappelijke kosten en minimale administratieve lasten- en regeldruk. Een logische volgorde van voorkeur is daarom: a) bevorderen vrijwillige afspraken, b) eisen aan inkoop (*public procurement*), c) eisen aan transparantie, d) verdergaande regelgeving. Regelgeving tenminste op Europees niveau, en ook dan met oog voor het bredere internationale speelveld.

Een economisch instrument voor verduurzaming kan ook zijn het verlenen van langlopende exclusieve gebiedsconcessies op zodanige wijze dat de concessiehouder zelf voldoende belang heeft bij duurzame exploitatie; bijv. in bosbouw, andere agrarische (plantage) of aquatische productie.

Ten aanzien van de aanbeveling voor de overheid om een dwingendere rol aan te nemen, wordt dus gevraagd om een terughoudende benadering waarbij eerst wordt geprobeerd om met zachte maatregelen de beoogde doelen te bereiken, te beginnen met vraagstimulering voor ‘duurzaam’ via overheidsaanbestedingen en voorlichting en gebaseerd op de eigen verantwoordelijkheid van bedrijven en merken; bij harde maatregelen zijn internationale afspraken noodzakelijk.

Innovatie; optimale benutting biomassa

De overheid kan een goede rol spelen bij het ondersteunen van op duurzaamheid gerichte kennisagenda en innovatie. Innovatie gericht op ‘vergroenen’ van de economie met benutting van duurzaam geproduceerde biotische grondstoffen, efficiënt (her)gebruik van grondstoffen, kortom optimale benutting van materialen en dus meer circulaire economie.

De benutting van duurzame grondstoffen moet op neutrale basis gestimuleerd worden. Nu wordt bv. de benutting van biomassa als energiebron (warmte, elektriciteit, transport-brandstoffen)

gestimuleerd, hetgeen een ongelijk speelveld oplevert voor andere toepassingen.

Een gebalanceerde aanpak voor de verschillende sectoren (energie, chemie en agri&food) kan het Nederlands bedrijfsleven extra slagkracht geven voor verduurzaming van ketens. Met juiste stimulansen kan de overheid helpen om met geavanceerde technologieën hernieuwbare grondstoffen [biomassa] in te zetten voor de meest waardevolle toepassingen.

Meten en monitoren, informatie en voorlichting

Informatievoorziening over de kwaliteit en kwetsbaarheid van de natuurlijke omgeving en de wisselwerking tussen economische activiteiten en natuurlijk kapitaal geeft het bedrijfsleven bakens voor maatschappelijk verantwoord ondernemen met vermijding van voor individuele ondernemingen niet te dragen lasten voor onderzoek. Bestaande hulpmiddelen voor meten en monitoren en richtlijnen voor verslaglegging en rapporteren moeten bij voorkeur in samenwerking tussen bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen verder worden ontwikkeld.

Vanzelfsprekend is de overheid ook een onmisbare (mede)speler via onderwijs en informatievoorziening aan consumenten voor verduurzaming van consumptiepatronen.

Conclusies:

- PBL rapport is welkome versterking van kennisbasis;

- stimuleren duurzaamheid door overheid vraagt maatwerk

De analyse van het PBL en het rapport 'Verduurzaming van Internationale Handelsketens' is een welkome versterking van een voor een gemeenschappelijke aanpak nodige gedeelde kennisbasis. Wij waarderen de constatering van het PBL dat het Nederlandse bedrijfsleven relatief goed presteert op verduurzaming maar relativeren de conclusie van het PBL dat voor verdere verduurzaming een geleidelijk meer dwingende rol van de overheid nodig is. Een zorgvuldige dosering en maatwerk van overheidshandelen in samenwerking met bedrijfsleven en in internationale context is noodzakelijk.